

Kerkenbeleidsplan Herenthout

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Gemeenteraad 26 mei 2025

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	2
INLEIDING	3
1. Situering kerkgebouw	4
2. St. Pieter en Pauwelkerk in Herenthout.....	5
2.1. Identificatie.....	5
2.2. Beschrijving	6
2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	166
2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	188
3. Naar een toekomstvisie.....	21
3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie	21
3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht	222
BESLUIT	233

INLEIDING

Dit kerkenbeleidsplan omvat volgend gebouw voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de gemeente Herenthout: St. Pieter en Pauwelkerk, Botermarkt z/n, 2270 Herenthout

Er werd reeds in 2016 een parochiekerkenplan in nauwe samenwerking tussen de verschillende actoren opgemaakt.

Door een wetswijziging is het noodzakelijk om het vorige parochiekerkenplan te actualiseren en te vernieuwen. Hiervoor werd een eerste werkgroep bijeen geroepen op woensdag 5/3/2025 bestaande uit vertegenwoordigers van de kerkraad, het vicariaat, de pastorale eenheid en de gemeente. Volgende personen waren aanwezig: Kris Verheyen, Fons Van Mol, Fons Nuyens, Gerry Bellekens, Hurkmans Arnout, Bert Verdonck, Wendy Gevers en Liesbeth Lambaerts.

Voor een volgende werkgroep zal ook het parochieteam uitgenodigd worden. Er werd afgesproken dat iedereen het werkdocument intern zou bespreken om dan tijdens een vervolgoverleg deze input te bespreken.

Tijdens een volgend overleg op 3 april werd alle informatie gebundeld en besproken. Het document werd vervolgens voor nazicht doorgestuurd. De nodige aanpassingen werden gedaan op basis van opmerkingen van de verschillende partijen om zo tot een definitieve versie te komen.

Dit kerkenbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen de gemeente Herenthout, de plaatselijke kerkraad en het parochieteam en vertegenwoordigers van het vicariaat en de pastorale eenheid. Het werd op het college van 22 april principieel goedgekeurd. Vervolgens werd het ter goedkeuring voorgelegd aan de bisschop en de gemeenteraad. Deze goedkeuring

- door de bisschop van bisdom Antwerpen op 25 april 2025;
- door de gemeenteraad van de gemeente Herenthout op 26 mei 2025.

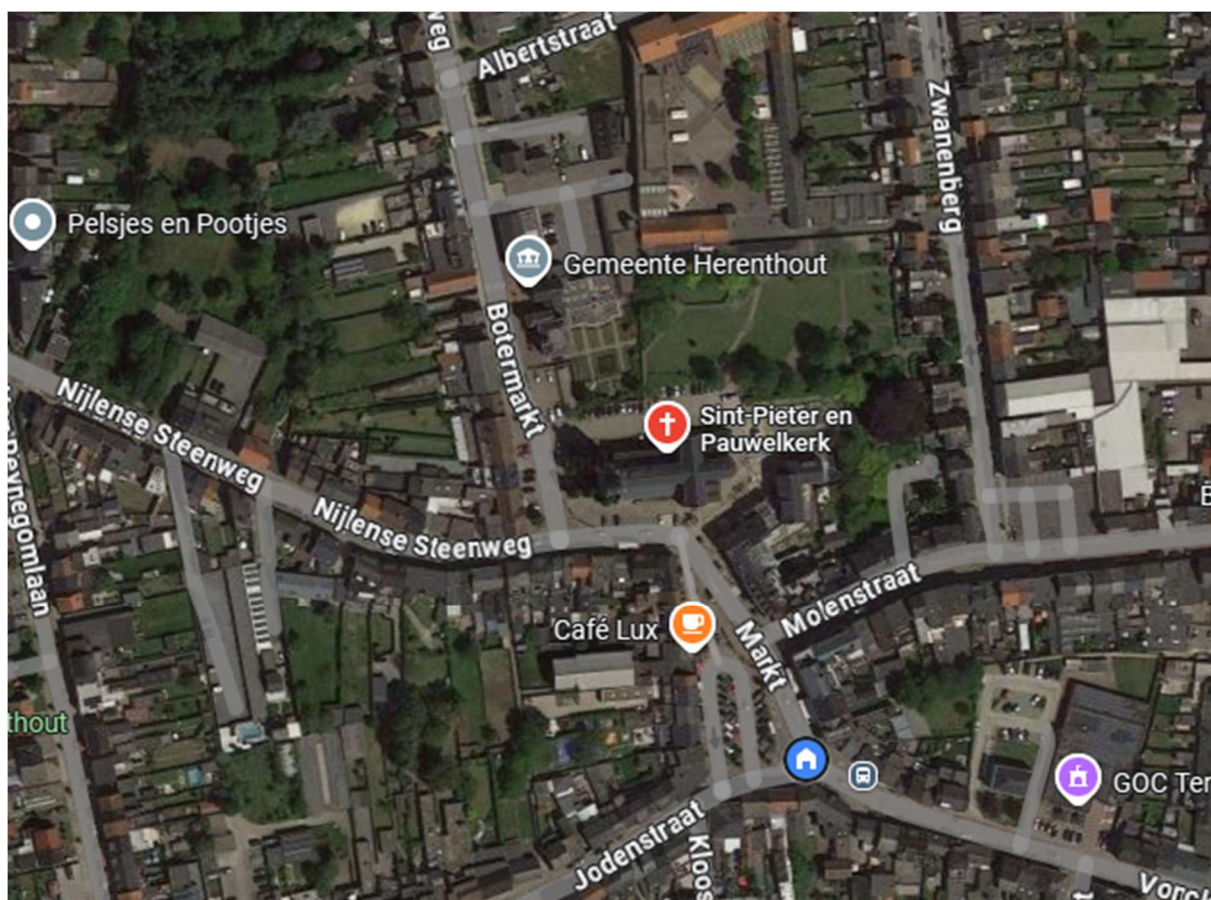
Herenthout is momenteel een afzonderlijke parochie die voor het ogenblik geen fusieplannen heeft.

In dit kerkenbeleidsplan worden allereerst het betrokken kerkgebouw ruimtelijk gesitueerd. Vervolgens volgt een bespreking. Aan bod komt een beschrijving, een situering in de ruimtelijke omgeving en een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie. Aan het einde van dit document is er een overzichtstabel opgenomen met de genomen opties, de visie die hieraan ten grondslag ligt en het traject dat is of zal worden opgestart om deze toekomstige invulling te realiseren.

Handtekening bisdom
Bisschop Mgr. Johan Bonny

Handtekening gemeente
Algemeen directeur Burgemeester

1. Situering kerkgebouw

Adres: St. Pieter en Pauwelkerk, Botermarkt z/n, 2270 Herenthout

De kerk is gelegen in het centrum van Herenthout grenzend ten noorden aan de Markt van Herenthout.

De kerk ligt naast het gemeentehuis en het gemeentelijk park.

2. Sint Pieter en Pauwelkerk Herenthout

2.1. Identificatie

Naam: Sint Pieter en Pauwelkerk

Geografische ligging

- Botermarkt z/n, 2270 Herenthout
- Provincie: Antwerpen

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: Antwerpen
- Dekanaat: Zuiderkempen
- Pastorale eenheid: Heilige Thomas
- Parochie: Sint. Pieter en Pauwel Herenthout

Eigenaar: De gemeente is eigenaar van de kerk.

Bescherming(en)/vastgesteld

- De kerk is vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 24/09/2009 en deze vaststelling is opnieuw verlengd en geldig vanaf 29/03/2019.

- De kerk is ook beschermd als monument sinds 31/10/1949
- Voor meer informatie:
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/47176>

2.2. Beschrijving

Historische context

De geschiedenis leert ons dat vóór 1800 Herenthout opgedeeld was in twee parochies, namelijk Sint-Pieter en Sint-Gummarus. Medio 18e eeuw werden beide parochies samengevoegd, met één priester aan het hoofd.

De Sint-Gummaruskerk werd in 1803 ontwijd en omgebouwd tot opslagplaats en later tot gemeenteschool, wat het gebouw de naam 'Torekensschool' opleverde. Intussen is het gebouw beschermd als monument en wordt het, na restauratie eind 20ste eeuw, gebruikt voor culturele activiteiten. Sinds de 19e eeuw kende Herenthout nog slechts één parochiekerk: St. Pieter en Pauwel.

De St. Pietersparochie van Herenthout moet ontstaan zijn in de 12de – 13de eeuw. Het is moeilijk juist te schatten hoe oud de kerk van Herenthout is. In archieven van Rijsel heeft men documenten uit 1207 en 1208 aangetroffen waarin sprake is van de kerk.

Vroeger had het torendak een ander uitzicht. Een brand in het begin van de 17^e eeuw vernielde echter het oorspronkelijk dak. Het werd vervangen door een klokvormige spil, bekroond met een peer, met koper belegd. De legende vertelt dat het naburige Herentals uit jaloezheid de toren in brand stak, omdat deze toren hoger was dan hun toren.

In een verslag van 1639 werd door de bisschoppelijke overheid de zeer slechte staat van de kerk vermeld. Er zaten barsten en scheuren in de muren en de vloer van het hoogkoor was totaal versleten. Op 17 november 1653 werd toelating verleend om een nieuw orgel en twee hulpaltaren aan te kopen. Het huidige kerkschip werd gebouwd door de provinciale architect van Gastel. De werken werden aangevat op 8 april 1861 en voltooid op 12 november 1864. Op 11 juli 1865 werd de kerk met grote plechtigheid ingewijd.

Aan de hand van teksten is het mogelijk een idee te vormen van hoe de kerk er vroeger heeft uitgezien. De eerste beschrijving situeert zich rond 1626 - 1627. Toen bezat de kerk een koor en zeven altaren, nl. vier gewijde altaren (toegewijd aan St. Pieter, O.L. Vrouw, Heilig Kruis en Heilig Sacrament) en drie niet-gewijde altaren (altaar van St. Anna, St. Katharina

en St. Sebastiaan). Het huidige interieur is veel soberder dan de vroegere inrichting. Toen men de kerk ging moderniseren, werden de beelden uit de kerk verwijderd en de muren wit geschilderd.

Toch zijn er in beperktere mate decoratieve elementen terug te vinden. De prachtige preekstoel, daterend uit 1860, is in neogotische stijl. De wanden zijn versierd met ronde zuilen, glasramen en spitsbogen. De muren in het middenschip en in de zijbeuken hebben een drieledige indeling: onderaan bevinden zich de arcaden met daarboven een zuilengang met spitsboogvormige vensters waarin glas-in-loodramen geplaatst zijn. Er is ook het in 1773 geplaatste beeld van Jezus, een spitsboogvormig portaal en het grote spitsboogvormige venster boven de hoofdingang.

Waardevolle voorwerpen zijn de oude gewaden, oude liturgische vaten, een met de hand gegoten klok uit 1717, biechtstoelen, de kruisweg tegen de muur, een icoon van O.L. Vrouw en de beelden van Petrus en Paulus.

Cultuurhistorische waarde (bron: [Inventaris Onroerend Erfgoed](#))

Georiënteerde, neogotische kruisbasiliek naar ontwerp van de provinciale architect J. Van Gastel, gebouwd in 1861-1864 (ontwerp gedateerd 1861), met gotische toren van circa 1550. Torenspits vernield bij een brand begin 18de eeuw en vervangen door de huidige, die gerestaureerd werd in 1879 naar ontwerp van P.J. Taeymans (ontwerp van 1878) en nogmaals in 1973-1974. Voormalig omringend kerkhof heden ingenomen door een parking.

Beschrijving

De plattegrond ontvouwt een vierkante westtoren, een driebeukig schip van vijf traveeën, een transept van twee traveeën met vlakke sluiting en een koor van twee rechte traveeën met vijfzijdige sluiting tussen zijkoren van één rechte travee met driezijdige sluiting, bergruimte (noorden) en sacristie (zuiden). Met uitzondering van de toren, waarvoor zandsteen is gebruikt, is het geheel opgetrokken uit baksteen onder leien bedaking.

Vrij massieve gotische westtoren van vijf geledingen (drie verdiepingen), gemarkeerd door versneden overhoekse steunberen en opgetrokken uit zandsteen onder klokvormige, leien spits met bekronende peer. Vijfzijdig uitspringende traptoren met lichtgleuven aan noordzijde. Onderaan gedrukt spitsboogportaal in geprofileerde omlijsting onder gotische waterlijst met hogels en kruisbloem; hogerop gelijkaardig venster. Derde en vierde geleding met schijnbogen en boogfriezen; bovenaan schijnarcade en gekoppelde spitsbogige galmgaten. Schip geritmeerd door versneden steunberen, waartussen spitsboogvensters met neogotische tracering onder doorgetrokken waterlijst en aflijnende baksteenfriezen. Voorts gelijkaardig uitzicht. In zuidelijk transept steen met chronogram "eCCLesIaM eX eDIfICant" (1863), verwijzend naar bouwjaar en architect

J. Van Gastel; aan westzijde "Christus aan het kruis", volgens F. Donnet geplaatst in 1773.

Interieur

Bep leisterd en beschilderd interieur met spitsboogarcade op zuilen voorzien van koolbladkapiteel; kruisribgewelven neerkomend op gelijkaardige colonnetten; straalgewelf in het koor. Neogotisch meubilair en glasramen onder meer 1878 en 1886 gedateerd.

Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte

- oppervlakte in m²: **986m²**
- Grondplan: zie bijlage
- noteer de vrije hoogte: **in het kerkship: ± 15m, in de zijbeuken ± 10m**
- aantal zitplaatsen: **550**

Voorzieningen

- Vul onderstaande tabel in met de huidige aanwezige voorzieningen in het kerkgebouw:

Sanitair	2 toiletten (bidkapel en sacristie), niet toegankelijk voor rolstoelgebruikers.
Verwarming	Gasgestookte warmteluchtgenerator – 302 kW – luchtdebiet van 19.000m ³ /h – laatste keuring 7/10/2024
Verlichting	LED
Keukenvoorzieningen	(Uitgeruste kitchenette, enkel spoelbak...)
Audiosysteem	Ja
Beeldscherm(en)	Ja
Rolstoeltoegankelijkheid	Ja, uitgezonderd het koorgedeelte
Diefstal- brandbeveiliging en	Neen
Bliksembeveiliging	Ja
Gsm-operatoren	Neen, wel aanvraag en zal tijdens renovatie geïnstalleerd worden. Reeds toestemming van onroerend erfgoed.

Biodiversiteit

Natuurpunt geeft aan dat volgend dieren aanwezig zijn in de toren.

- Er overwinteren vleermuizen in de kerk
- Er zijn ook kauwen en stadsduiven aanwezig.
- Er is een vliegopening en nestkast aanwezig in de toren voor een slechtvalk aan de voorkant (westen) van de kerk. Momenteel broedt er geen slechtvalk in de toren. In 2024 zijn er veel slechtvalken dood gegaan. Slechtvalken hebben geen specifieke aanvliegroute.
- Er is ook een vliegopening in het glasraam aan de noordkant voor kerkuil. Ook deze was in 2024 niet in gebruik genomen. De kerkuilen komen vanuit het noorden aangevlogen.
- Natuurpunt maakt zich sterk dat zowel de uil als de slechtvalk de nesten in de toekomst zeker opnieuw zullen gebruiken.

Bouwfysische toestand

Kerkschip

Het kerkschip onderging in 2016-2017 een grondige restauratie zijnde

Perceel 1 - Bouwkundige werken door Van Loy & Cie nv, Aarschotsesteenweg 4 te 2230 Herselt:

- Herstellen van metselwerk
- Herstel witte steen
- Steenrestauratie
- Gevelreiniging
- Isolatie tegen opstijgend vocht
- Vernieuwen dakbedekking in dakleien(incl. dakgoten en -afvoeren in koper)
- Vernieuwen en schilderen van ijzerwerk
- Vernieuwen en schilderen schrijnwerk
- Schilderen gevelwerk en pleisterwerk binnen en buiten(plaatselijk)
- Vernieuwen bliksemafleider
- Vernieuwen van daktimmer + behandelen timmerhout tegen invloeden van insecten
- Restauratie glas-in-lood ramen(incl. raamwerk en beglazing binnen en buiten)

Kostprijs: 1.189.791,76 euro incl. btw

Werken werden definitief opgeleverd op 10/10/2018

Perceel 2 - Vernieuwen van de verwarmingsinstallatie door Total Energy Solutions bvba, Doelstraat 32 te 2590 Berlaar:

- Verzwaring van de gasteller
- Leveren en plaatsen van condenserende warmteluchtgenerator en gasbrander van 302 kW en luchtdebiet van 19.000 m³/h
- Leveren en plaatsen van 2 gasradiatoren van 10,8 kW
- Leveren en plaatsen van geluidsabsorberende matten in de luchtkanalen

extractie en pulsie

- Schilderen ophangsystemen luchtkanalen

Kostprijs: 88.678, 08 euro incl. btw

Werken werden voorlopig opgeleverd op 12/01/2018

Perceel 3 - Vernieuwen van de elektrische installaties door Willy Geerts, Breemakkers 30 te 2460 Kasterlee:

- Afbreken van bestaand verdeelbord A.L.S.B. in sacristie
- Afbreken van bestaand verdeelbord in kelder
- Leveren, plaatsen en installeren van nieuw algemeen laagspanningsbord (ALSB),
- Leveren, plaatsen en installeren van nieuw verdeelbord hoogzaal
- Leveren, plaatsen en installeren van nieuw verdeelbord weekkapel
- Leveren, plaatsen en installeren van verlichtingstoestellen – ook reeds in de toren
- Leveren en plaatsen van bekabeling voor inbraak- en branddetectie – ook reeds voor de toren
- Vernieuwen bekabeling voor luidinstallatie

Kostprijs: 116.099,18 euro incl. btw

Werken werden definitief opgeleverd op 10/10/2018

Kerktoren

De toestand van de toren, en vooral de gevelsteen, galmgaten en aanhorigheden zijn in slechte toestand. Op regelmatige basis werden reeds door Monumentenwacht loshangende/losliggende delen verwijderd. Verschillende inspectierapporten van Monumentenwacht maken hier ook melding van. Dit is enerzijds niet goed voor de toestand van het gebouw maar ook naar veiligheid naar de omgeving toe gevaarlijk.

Ifv de opmaak van het restauratiedossier van 2015 werd de toren als beschermd monument op 25 augustus 2014 geïnspecteerd door de vzw Monumentenwacht Antwerpen. De gebreken werden door de architect samengevat in de diagnosesnota van het restauratiedossier:

Gevels

Natuursteen:

- Vervangingen uitgevoerd bij de restauratie in de jaren '70:
 - o Blijkt vorstgevoelige steen te zijn
 - o Degradeert zeer wisselvallig: uiterlijk vaak in goede staat, terwijl toch grote stukken wegvallen
- Voor het overige in behoorlijk goede staat: plaatsen met de grootste waterbelasting, in combinatie met een slecht hechtende voegmortel, vertonen erosieverschijnselen, voornamelijk ter hoogte druiplijsten en dekstenen
- Bij de restauratie in de jaren '70 werd een te harde voegmortel aangewend (cementmortel). Deze hecht onvoldoende aan de witte steen met waterinfiltratie en vorstschade tot gevolg.

Vervuiling:

- Aanwezigheid van verschillende soorten mos. Gezien de onregelmatige structuur van de gevel (combinatie van erosie voegen, waterinfiltratie, vorstschade) zijn de gevels bevuild met groenaanslag en vormt er zich mos. Mos kan zich bijgevolg gemakkelijk hechten aan stenen en voegen. Plaatselijk komen andere vormen van plantengroei voor in openstaande voegen.
- Beplevestering van de dagkanten van de galmborden bijna volledig verdwenen.

Dakbedekking

De genagelde natuurleien zijn globaal in goede staat (vervangen bij de restauratie jaren '70). Slechts enkele zijn gebroken of weggevallen. Plaatselijk is het knellood tussen de leien weggezakt of verdwenen.

Ladderhaken beantwoorden niet aan EN517

Timmerhout

Verspreid worden sporen gevonden van, waarschijnlijk actieve, grote en kleine klopkever en huisboktor. Als gevolg van waterinfiltratie, voornamelijk ter hoogte van de luiken, is plaatselijk de onderliggende dakstructuur aangetast. Het betreft hier:

- Keppers ter hoogte luik oost
- Tussenligger luik noord
- Muurplaat luik traptoren

Enkele toognagels ontbreken of zijn weggerot.

De torenluiken zijn in slechte staat (ingerot hout als gevolg ingescheurd lood), hang- en sluitwerk bedenkelijk:

- Luik noord: niet waterdicht
- Luik oost: scheurvorming lood
- Luiken zuid: hang- en sluitwerk onbetrouwbaar

De luiken van toren en traptoren zijn erg verweerd door het ontbreken van enige afwerking (schildering). Torensplits bevat geen tussenvloer en is daardoor slecht toegankelijk.

Galmborden:

- De verankeringen van de galmborden zijn aangetast door corrosie en hierdoor erg dun geworden
- Beschadigde leibedekking en minder goede loodaansluiting
- Afscherming is aan de binnenzijde van de galmgaten aangebracht waardoor duiven en kauwen nog steeds op de galmborden kunnen zitten. Daarenboven is deze erg roestig en plaatselijk beschadigd.

Stellinggaten aan de binnenzijde afgeschermd met draadgaas waardoor de stellinggaten als nestplaats fungeren

Sterk vervuilde zolders

Opleg moerbalken: De moerbalken werden in het verleden al polymeerchemisch hersteld. Het betreft de opleg aan de zuid- en westzijde van de toren. Een aantal werd echter niet hersteld, wat doet vermoeden dat deze nog in slechte staat zijn. Anderzijds werd een deel onvakkundig hersteld, met name de opleg zelf werd niet hersteld (enkel deel buiten de muur).

Schrijnwerk

Hoofdkomdeur onderaan aangetast door opstijgend vocht

Enkele treden van de torentrap dragen plaatselijk onvoldoende. Enkele treden zijn sterk aangetast door houtborende insecten.

Toegankelijkheid naar en in torenspits quasi onmogelijk:

- Gammele ladder tussen torentrap en spits
- Ontbreken ladders in spits
- Geen tussenvloeren aanwezig

Tussen torentrap en tussenzolder is een niveauverschil van 80cm zonder trap of ladder

Glaswerken

Gebrandschilderd glas-in-lood

De vervuiling op de ramen is aanzienlijk. Aan de exterieurzijde werd daar overal een matterende vuilfilm vastgesteld. Buiten deze vuilfilm zijn de panelen ook overdekt met een corrosieproduct afkomstig van de gecorrodeerde raamonderdelen zoals deklatten, spie-ogen, spieën en windroeden. De vervuiling aan de interieurzijde beperkt zich tot een losse stof- en vuilfilm.

Slechts plaatselijk zijn er sporen van echte degradatie van de glasschildering terug te vinden. De verwerking van de glasschildering is het gevolg van een productieproces waarbij of het branden van de glasverf niet voldoende hoog was of onvoldoende lang duurde, of de samenstelling van de glasverf niet correct was. In alle gevallen was de versmelting tussen glasoppervlak en schildering onvoldoende, waardoor deze onvermijdelijk van het oppervlak los kwam of komt. Dit proces kan materieel niet teruggedraaid worden, maar aangezien condensvocht als een katalysator werkt, kan de plaatsing van beschermbeglazing het proces wel afremmen of stopzetten.

Draadglas voor glas-in-lood zorgt eveneens voor versnelde verwerking.

De kader van het beschermgaas is erg roestig (met verkleuring op de dorpel tot gevolg) en het gaas is dun geworden.

De ijzeren windroeden zijn overal door corrosie aangetast. De windroeden werden vastgezet met bindloodjes, op vele plaatsen zijn deze vervormd of van de panelen losgescheurd, uitzonderlijk bleven de bindloden onbenut.

Bij controle van de figuratief gebrandschilderde ramen kon vastgesteld worden dat de stevigheid van het loodnet van deze ramen matig tot goed was. Voor de meeste van deze glas-in-loodpanelen kan het mogelijk zijn om het lood maximaal te behouden en bij de restauratie slechts een gedeeltelijke ontleding toe te passen.

Afgaande op de stevigheid van het loodnet kan men ervan uitgaan dat bij deze ramen de meeste soldeerpunten nog intact zijn, nochtans moeten deze alle nagekeken worden en eventueel opnieuw geconsolideerd.

Helder glas in lood

In de ramen van de torenzolders is plaatselijk glasbreuk vast te stellen.

Schilderwerken

Het schilderwerk van het houten buitenschrijnwerk is slecht tot afwezig: luiken en ramen

Het schilderwerk van enkele stalen delen is schraal met roestvorming tot gevolg. Dit betreft het kruis op de toren, ankers, onderdelen klokkenstoel (incl. luidbruggen), wijzerplaat, opschrift (1776).

Op 11 september 2017 en 24 oktober 2017 werd de kerk(na restauratie) en de toren opnieuw onderworpen aan een inspectie van vzw Monumentenwacht Antwerpen.

Met behulp van industriële touwtechnieken werden de flanken van de toren geïnspecteerd en werden er een aantal loszittende onderdelen verwijderd waaronder een stuk galmbord en belangrijke fragmenten van de afzaten.

Verder werden de eveneens volgende zaken vastgesteld:

- De luiken hebben geen schuifgrendels en valketting wat onhandig en onveilig is. De hoogste delen van de dakconstructie zijn niet vlot en veilig bereikbaar en toegankelijk door het ontbreken van een werkvloer en ladders. De basisverlichting in de spits is ontoereikend.
- Door de ajuinspits is de topbekroning niet eenvoudig bereikbaar te maken. Door de slechte toegankelijkheid van het interieur van de spits zijn de dakluiken sowieso niet eenvoudig en/of veilig bereikbaar. De ladderhaken onderaan de dakvlakken zijn niet genormeerd en mogen niet gebruikt worden om zich te beveiligen.
- De steigergaten werden weinig duurzaam dichtgemaakt met gaas. De kauwen stoppen de diepe steigergaten vol met nestmateriaal. De droge takken vertegenwoordigen een brandrisico. Het gaaswerk zal op lange termijn de kauwen niet tegenhouden.
- De duivenwering zit langs de binnenzijde van de galmgaten waardoor er nestgelegenheid ontstaat bovenaan de galmborden.
- De leibedekking vertoont een aantal gebreken maar voldoet voorlopig. De leien bevatten vrij veel pyriet waardoor er makkelijk hoekjes afbreken. Op een aantal plaatsen is het knellood verdwenen waardoor er leien kunnen wegvallen. Plaatselijk ontbreekt er een lei. Deze gebreken hebben momenteel weinig gevolgen maar herstel is aanbevolen.
- Een aantal vloerdelen onder de noordelijke klok zijn doorgebroken waardoor men er kan doorzakken.
- Bovenaan de traptoren is het metselwerk van de borstwering verzwakt vermoedelijk ten gevolge van een oud lek.
- Het lijstwerk net onder de galmgaten aan de zuidwestelijke gevel is in slechte toestand. Verschillende delen werden afgenomen. De noordelijke zijde is minder vochtbelast en in betere toestand. Aan de zuidelijke zijde werden enkele kleinere delen weggenomen. Algemeen schilfert de steen af. Het voegwerk is in slechte staat en verschillende lijsten zijn verwijderd of weggevallen.
- De noordwestelijke stijl van de stoel is ernstig vermolmd en verzwakt.
- Het voegwerk is hier en daar beschadigd en uitgespoeld met vochtindringing tot gevolg. De herstellingen met een cementmortel zijn weinig duurzaam en kunnen aanleiding geven tot een versnelde degradatie van het natuursteenparament.
- De lijsten zijn beschadigd met een hogere vochtbelasting van het onderliggend metselwerk tot gevolg.
- De leidekking op de galmborden valt plaatselijk weg. Hierdoor rot de bebording in en kunnen er stukken wegvallen. De ijzeren krammen zijn dun

geworden door het roesten waardoor op termijn de galmborden kunnen uitzakken of wegvallen. Aan de noordelijke zijde werd een loshangend deel van het galmbord verwijderd.

- De westgevel werd hersteld door het inbrengen van stalen en betonnen liggers. Deze voldoen maar maken de toren stijver. Een aantal opleggingen in de westgevel vertonen betonschade. Dit heeft momenteel nog geen nadelige gevolgen maar is op termijn te herstellen.
- De loden dorpels sluiten niet waterdicht aan met waterindringing en inrottingen tot gevolg. De luiken zijn verfloos met sterke verwerking van het houtwerk tot gevolg.

Op 31 juli 2019 werd de toren weerom onderworpen aan een inspectie van vzw Monumentenwacht Antwerpen.

Dezelfde opmerkingen als in het verslag van 2017 kwamen hier in terug, enkel in ergere mate. Verder werden er tijdens deze inspectie opnieuw enkele loszittende delen van de toren verwijderd. Hieruit kan geconcludeerd worden dat dit urgent is en blijft.

In maart 2022 werden in de kerktoren de volgende werken uitgevoerd, dit ten gevolge van het jaarlijks onderhoud van de klokkeninstallatie en het torenuurwerk op 1 maart 2021:

- De **luidbrug** van de **grote klok** werd vervangen daar deze gebarsten was. Om de veiligheid van de installatie en de klok te waarborgen werd het luidsysteem onmiddellijk afgekoppeld.. Vervanging van deze luidbrug was absoluut noodzakelijk
- De **elektromechanische luidinstallatie** van de **drie klokken** werd helemaal vernieuwd(incl. de luidregulatoren van de luidinstallatie, de tandwielen van de luidmotoren en de commandokast dewelke niet meer conform was aan de huidige AREI-reglementering)
- De **elektromagnetische klephamer** van de **grote klok** werd vervangen.

Op 10 februari 2025 onderging de toren een laatste keer een inspectie van vzw Monumentenwacht Antwerpen, dit keer met het oog op de actualisatie van het restauratiedossier waarvoor eind december 2024 het bericht werd ontvangen dat de premieaanvraag werd goedgekeurd. Het inspectieverslag werd ontvangen en overgemaakt aan de architect om een actualisering van de renovatiekostprijs te maken.

Hiermee kan het restauratiedossier weer op gang getrokken worden. In het schrijven van Onroerend Erfgoed is te lezen dat de werken en definitieve premieaanvraag binnen de 5 jaar na ontvangst van het schrijven moeten uitgevoerd zijn

Financiële gegevens

- Geplande investeringen

Jaar	Werken aan de parochiekerk	Budget	Uitvoering
2026-2029	Restauratie kerktoren	Oorspronkelijk budget: 360.000 euro, nog te actualiseren. Subsidie van 290.000 euro.	2026-2029

- Exploitatietoelagen en eventuele overschotten/tekorten (zowel vorig als nieuw MJP)

2019	2020	2021	2022	2023	2024
27.212	19.516	17.422	24.027	29.651	30.748

2025	2026	2027	2028	2029	2030
31.983	32.000	33.000	34.000	35.000	36.000

2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

De St. Pieter en Pauwelkerk bevindt zich ten noorden van het centrum, centraal tussen de markt en gemeentepark. Aan de noord- en zuidzijde is er een ruime parkeergelegenheid, met in de nabijheid een invalidenparking, evenals een fietsenstalling.

De parochiekerk werd vroeger omringd door het kerkhof. De begraafplaats zelf bevindt zich nu ten westen van de kerk op loopafstand, ongeveer 800 meter en ondergaat momenteel een renovatie.

Het gebouw werd in het verleden belicht langs de zuidzijde (centrum). Momenteel is enkel de toren belicht.

In de week gebeurt de tijdsaanduiding elke 30 minuten ook tijdens de nacht. Hiernaast wordt er elke dag het Angelus geluid om 8 u, 12 u en 18u. Verder worden de klokken geluid 30 minuten voor de start van de zondagviering van 10.30u, om een overlijden aan te kondigen of voor een doopviering. Ook worden de klokken geluid voor de start van een begrafenis en speciale vieringen in de Paastijd.

De enige andere gebedsruimte bevindt in het zuiden van Herenthout, de kapel van de Uilenberg die stamt uit de 17de eeuw en die dagelijks toegankelijk is maar aan een grondige renovatie toe is.

De fysieke verschijningsvorm van Herenthout kenmerkt zich als een compacte nederzettingenstructuur met een historisch afgebakende kern en een ruim buitengebied. De Markt met aan de noordzijde de Parochiekerk Sint-Pieter en Pauwel vormt van oudsher af de meest centrale ruimte in het dorp. Het hele dorp heeft zich in de loop der jaren rondom deze belangrijke plaats georganiseerd.

De Parochiekerk Sint-Pieter en Pauwel is voor het laatst vastgesteld als bouwkundige erfgoed sinds 29/03/2019. De kerktoren is beschermd als monument sinds 31/10/1949. De kerk is een georiënteerde, neogotische kruisbasiliek naar ontwerp van de provinciale architect J. Van Gastel, gebouwd in 1861-1864 (ontwerp gedateerd 1861), met gotische toren van circa 1550. De torenspits werd vernield bij een brand begin 18de eeuw en vervangen door de huidige, die gerestaureerd werd in 1879 naar ontwerp van P.J. Taeymans (ontwerp van 1878) en nogmaals in 1973-1974.

Belangrijke invalswegen van en naar het dorp lopen historisch gezien door onze kern tot op de Markt en hebben zich door de jaren heen omwille van toenemende automobilititeit ontwikkeld tot drukke verkeersaders die steeds meer ruimte opeisen. De publieke ruimte in de dorpskern wordt vandaag gedomineerd door de wagen, zowel rijdend als geparkeerd. Deze steeds maar toenemende

verkeersdrukte heeft een grote negatieve impact op de veiligheid, duurzaamheid en leefbaarheid in onze dorpskern.

De gemeente heeft intussen een nieuwe visie op kernversterking ontwikkeld en verankerd in het BGO 'Herenthout richtlijnen kernversterking' waarbij de dorpse schaal en eigenheid en de relatie met het landschap centraal staan. Om Herenthout een veerkrachtige toekomst te bieden, is naast het aansturen op ruimtelijke kwaliteit van de bebouwde ruimte ook het aansturen op ruimtelijke kwaliteit van de publieke ruimte van groot belang. Het gebied rondom het gemeentehuis en de kerk is daarbij waarschijnlijk de belangrijkste strategische locatie voor Herenthout om een goed voorbeeld te stellen.

In een latere fase wil de gemeente werk maken van een masterplan voor de kern. Het zoeken naar een evenwicht tussen een goed bereikbare dorpskern en een kern waar het goed verblijven is en waar ruimte is voor mensen om mekaar op vanzelfsprekende manier te kunnen ontmoeten vormt de basis van dit ruimtelijk onderzoek.

Het park heeft veel potentieel als groene verblijfsruimte, maar door zijn inrichting, vorm en verscholen ligging is het niet zichtbaar of voelbaar aanwezig in de kern, is de sociale controle hier zeer beperkt en kent het bijgevolg een relatief laag gebruik. De reeds aangehaalde drukke verkeersassen doorheen het centrum delen de publieke ruimte fysiek op. De aanwezige parking rondom de kerk, maar ook de tuinmuur ter hoogte van het gemeentehuis verhinderen een samenhang tussen de verschillende publieke ruimtes in de kern zoals het park, de Markt en de site van het gemeentehuis. Een sterke ambitie voor deze belangrijke publieke ruimte werd geformuleerd om te kunnen komen tot meer leefbaarheid en klimaatrobuustheid en dus meer veerkracht in de kern: Een samenhangende publieke ruimte wordt ingezet in functie van ontmoeten en verblijven, en met het oog op de klimaatuitdagingen waar we voor staan. De Parochiekerk Sint-Pieter en Pauwel bevindt zich centraal in deze ontmoetingsruimte en kan door zijn ligging ook een ondersteunende en versterkende rol opnemen.

Volgende inrichtingsprincipes dienen de ambitie te vertalen:

1) Het centrum als autoluwe publieke ruimte met divers karakters

- Relatie park – markt herstellen
- Samenhangende groene ruimte in de kern
- Structurele vergroening kern

2) Bereikbaarheid van de kern met de auto en parkeren

- autoluwe omgeving voor meer verblijfskwaliteit

- gebundeld parkeren aan de randen van deze publieke ruimte

3) Voorkanten naar de publieke ruimte

- Creëren van voorgevels en implementatie van functies in de groene ruimte voor meer beleving, veiligheid (sociale controle) en garantie op daadwerkelijk gebruik van de open ruimte

- Nieuwe mooie zichtgevels, afwerken randen

- Relatie met schoolsite benadrukken

4) Verschillende groene plekken

- Het creëren van verschillende sub-ruimtes in een groter geheel

- Schaal beperken, kleinschaligheid en gezelligheid

- meer identiteit aan de open ruimte geven

- variatie

5) Ontsluiting en doorwaadbaarheid

- Verkeersveilige, korte doorsteken voor voetganger en fietser zorgen voor dynamiek en beleving

- Gebruikscomfort verhogen

- Bereikbaarheid vergroten

2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Hoewel we niet kunnen ontkennen dat ook in Herenthout het kerkbezoek afneemt, vormt onze kerk nog steeds het middelpunt van het parochiale leven in de gemeente.

Het parochieteam en de kerkraad gingen in overleg om de talrijke parochiale activiteiten en hun belang voor onze gemeenschap op te lijsten.

Verkondiging en catechese

1. Catechistische voorbereiding en nazorg in de sacramentenpastoraal: doopsel, eerste communie samen met de scholen, vormsel, huwelijk
2. Inwijding in de bijbel: werkgroep liturgie en catechisten, gezinsviering, af en toe via de verenigingen

3. Verruiming en verdieping van volksgodsdienstigheid, devotionele praktijken, ...
 - a. Jaarlijkse bedevaart Scherpenheuvel ingericht door Landelijke Gilde
 - b. Kruisprocessie
 - c. Opening meimaand Uilenberg
 - d. Sluiting meimaand grot Heikant

Gebed en liturgie

1. In de regel zijn de eucharistievieringen de 1ste zondag, 3e zondag en 5e zondag van de maand. Twee woord- en Communiediensten per maand: 2e zondag en 4e zondag.
2. Geen publieke viering per dag maar wel gelegenheid tot persoonlijk gebed in de bidkapel die dagelijks open is van 9u tot 18u.
3. Gemeenschappelijke doopviering elke 1e zondag van de onpare maand. Eerste Communie, Vormsel, één maal per jaar een gemeenschappelijke ziekenzalving in Boeyendaalhof, ziekenzalving, huwelijk op vraag.
4. Uitvaart op vraag: gebedsdienst en gebedswake de avond ervoor op vraag. Bij ons is er géén nazorg voor rouwenden.
5. Bedevaart: Lourdes: voor vrijwillige deelnemers, jaarlijks georganiseerde bedevaart naar Scherpenheuvel met eucharistieviering

Dienstbaarheid aan mens en wereld

1. Zorg voor de individuele noden van mensen vooral armen (St. Vincentius), zieken (Ziekenzorg), alleenstaanden (Femma, KVLV), rouwenden, echtgescheidenen (dekenaal)
2. Zorg voor plaatselijke samenleving en bredere wereld, vooral welzijnszorg, broederlijk en zusterlijk delen, oecumenisch proces van vrede, gerechtigheid en heelheid van de schepping, steun in de vorm van publiciteit via Pa-blad voor allerlei acties (11.11.11, Amnesty, ...)
3. Aandacht voor de kwaliteit van het persoonlijk contact
 - Gericht naar iedereen
 - In één of meerdere vormen: permanentie op de pastorie, antennemensen, lectoren voor de gebedswake voor de uitvaart, boodschappers, kernleden
 -

Gemeenschapsopbouw in de eigen parochie

1. Goede relaties met het verenigingsleven en de jeugdbewegingen.
2. Informatiekanalen voorzien
 - Kerk en Leven via post
 - Redactie van het plaatselijk parochieblad
 - Publieke aankondigingen in plaatselijke media
 - Een blijvend openbaar teken van aanwezigheid vb. uren van de viering op borden langs de weg
 - Regelmatig een uitnodiging aan iedereen (Kerstmis, Pasen, feesten, overleg, ...): Paaskaart
3. Financieel beheer en administratie
 - Financieel beheerscomité voor heel het financieel beheer dat buiten de bevoegdheid van de Kerkraad valt
 - Kerkraad met eigen bevoegdheid en terrein
 - Parochiesecretariaat
 - Contact met decanale vzw
4. Een goed overleggebeuren
 - Enkele overlegbijeenkomsten voor verantwoordelijken van werkgroepen
 - Contact met het dekenaat en federatie: via federatiecoördinator en pastoresploeg, bekendmaken van en deelname aan decanale vormingsactiviteiten
 - Contacten naar buiten: oecumenische, met gemeente, scholen, ...
5. Een samen-gedragen leiderschap: het parochieteam zorgt voor de begeleiding en de animatie van het geheel en voor het dagelijks beleid in een goed samenspel tussen parochieverantwoordelijke en vrijwilligers in het parochieteam.

6. Gebruik in cijfers

	2016	2024
Uitvaarten	60	24
Huwelijken	8	/
Vormelingen	61	38
Eerste communicanten	86	50
Doopsels	35	18
Andere activiteiten	?	1

3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

Op basis van het pastoraal plan en het overleg met de Kerkraad blijkt dat ons kerkgebouw ook in de toekomst nodig is voor de liturgische en pastorale werking van onze parochie. De kerk heeft dus een A-label met een maximale valorisatie.

De renovatiepremie voor de toren werd toegekend en de uitvoering van deze werken zullen het sluitstuk zijn om aan bepaalde veiligheidsvereisten in de toekomst te voldoen om activiteiten die buiten de pastorale werking vallen te organiseren. De gemeente zal in het nieuwe meerjarenplan de nodige budgetten voorzien. De aangestelde architect is bezig met het opmaken van een raming die up to date is.

Na de vorige restauratie werd het mogelijk dat er van de kerk meer gebruik werd gemaakt voor culturele activiteiten: concerten, tentoonstellingen, lezingen... Enkele concerten die werden georganiseerd zijn hier het bewijs van. Dit zou in de toekomst verder kunnen uitbreiden.

Ook de erfgoedwaarde van de kerk is voor onze gemeente van belang. In onze toeristische brochures wordt onze kerk aangeduid als één van de bezienswaardigheden in onze gemeente. Er wordt ook onderzocht of er nog verdere acties mogelijk zijn.

3.2. Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

Alle activiteiten die het specifieke karakter van het kerkgebouw niet schaden kunnen in overweging genomen worden. De toekenning gebeurt in onderling overleg tussen de kerkraad en het parochieteam.

Om het gebruik voor andere activiteiten te stimuleren, zal er aansluitend een overleg zijn tussen gemeente en kerkraad om dit item verder te bespreken. Belangrijkste doelen zijn om het aantal andere activiteiten verder uit te bouwen en om de erfgoedwaarde extra in de kijker te zetten.

BESLUIT

Alle betrokken partijen engageren zich om naar aanleiding van het jaarlijks overleg tussen de kerkraad en de gemeente na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien wijzigingen nodig zijn, worden ze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop en door de gemeenteraad. Dit principe is toe te passen bij de start van elke nieuwe legislatuur. Volgens het Eredienstendecreet dat in werking treedt vanaf 1 januari 2025 moet elk kerkenbeleidsplan de eerste zes maanden van elke nieuwe legislatuur vernieuwd of herbevestigd worden.